

Agnieszka Tambor

Jolanta Tambor

(Nie)codzienny polski

Operacje
na słowach

(NIE)CODZIENNY
POLSKI

Operacje na słowach

Agnieszka Tambor
Jolanta Tambor

(NIE)CODZIENNY
POLSKI

Operacje na słowach

Seria wydawnicza:
(NIE)CODZIENNY POLSKI

Recenzentka:
MAŁGORZATA KITA

Autorzy ćwiczeń:
AGNIESZKA TAMBOR
JOLANTA TAMBOR

oraz

EMILIA BAŃCZYK
DOMINIKA CIAPA
ANNA CZERWIŃSKA
OLIWIA DUCH
KAROLINA GRABOŃ
WIOLETTA HAJDUK-GAWRON
KRZYSZTOF LEWANDOWSKI
AGNIESZKA MADEJA
MARIA RUDNICKA-MYŚLICKA
JOANNA SAMP-SZULC
MAŁGORZATA SMERECZNIK
SYLWIA SOBIŁO

Projekt okładki i szaty graficznej:
MAREK FRANCIK

Posiadanie kompetencji językowej powiązane jest z procesem internalizacji gramatyki, jej kształcenie powinno być integralną cechą kształcenia językowego. Rozwijanie takich umiejętności pozwala na lepsze opanowanie języka i łatwiejsze operowanie nowymi, nieznanymi strukturami.

Publikacja powstała w ramach projektu „Kompetencja językowa-innowacja zadaniowa”. Projekt jest realizowany w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach i finansowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej w ramach programu Promocja Języka Polskiego.

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

www.polskapolkafilmowa.pl
www.sjkip.us.edu.pl

Katowice 2024
Wydawnictwo Gnome
tel. 603 370 713
<https://wydawnictwognome.pl>
ISBN 978-83-63268-77-0

SPIS TREŚCI

LITERY, LITERKI, SYLABY, SYLABKI 7

PREFIKSY, SUFIKSY 16

NEOLOGIZMY 21

RZECZOWNIKI I PRZYMIOTNIKI ZŁOŻONE 26

SŁOWA, WORDS, PAROLES 33

FRAZELOGIZMY, IDIOMY, POWIEDZENIA 48

CO TO ZNACZY I JAKIE TO MA ZNACZENIE 52

HOMONIMY, HOMOFOINY, SYNONIMY, ANTONIMY 63

UZUPEŁNIJ... 68

KLUCZ 70

Litery, literki, sylaby, sylabki 70

Prefiksy, sufiksy 73

Neologizmy 74

Rzeczownik i przymiotniki złożone 75

Słowa, words, paroles 76

Frazeologizmy, idiomy, powiedzenia 80

Co to znaczy i jakie to ma znaczenie 80

Homonimy, homofony, synonimy, antonimy 83

Uzupełnij... 84

LITERY, LITERKI, SYLABY, SYLABKI

1. Słowa do odszyfrowania: proszę wstawić sylabę, która uzupełni pierwsze słowo i zacznie następne (rzeczowniki w mianowniku).

Wzór: K S I A Ż _ _ M I E Ń

K S I A Ż K A M I E Ń (książka + kamień)

1. LOGI _ _ KTUS

2. KO _ _ LETA

3. KOMIN _ _ RAN

4. KLAWI _ _ _ PT

5. KO _ _ SEK

6. ME _ _ _ DYN

2. Słowa do odszyfrowania: proszę wstawić sylaby tak, żeby każdy następny wyraz rozpoczął się od grupy liter, którą kończy się wyraz poprzedni.

Wzór: KIE _ _ _ _ O

KIELICHO (kielich + licho)

KIE _ _ NIA

KIE _ _ WA

KIE _ _ UNEK

KIE _ _ LA

KIE _ _ NY

3. Słowa do odszyfrowania: proszę wstawić sylabę, która uzupełni pierwsze słowo i zacznie następne (rzeczowniki w mianowniku).

Wzór:

K S I A Ǻ Ź _ _ M I E Ǻ

K S I A Ǻ Ź K A M I E Ǻ (książka + kamień)

1. R Y B _ _ K T U S
2. K O M E _ _ P E T A
3. K O R A _ _ M U R
4. K O _ _ _ N E T K A
5. K O M _ _ _ T A
6. K O S _ _ _ N I N A

4. Słowa do odszyfrowania: proszę wstawić sylabę, która uzupełni pierwsze słowo i zacznie następne.

Wzór: T E L E W I Z _ _ K A

T E L E W I Z O R K A (telewizor + orka)

- K O L A C _ _ G O D A
- S Z U F L A _ _ R O W A Ǻ
- J A B Ǻ _ _ R O N A
- W Ǻ O _ _ P I A L N I A
- K O R A _ _ N I W Y
- S Ǻ U C H A W _ _ M O N O
- S Z Y _ _ L O N
- P Ǻ Ǻ _ _ S A
- K O S Z U _ _ B I R Y N T
- R A J T U _ _ S K A Ǻ

5. Z podanego słowa proszę ułożyć jak najwięcej nowych wyrazów.

K R Z Y Ź Ó W K A

0. RYZA	8.;
1.;	9.;
2.;	10.;
3.;	11.;
4.;	12.;
5.;	13.;
6.;	14.;
7.;	15.;

6. Z podanego słowa proszę ułożyć jak najwięcej nowych wyrazów.

C H W A L I P I Ę T A

0. PIĘTA	8.
1.	9.
2.	10.
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.

7. Z podanego słowa proszę ułożyć jak najwięcej nowych wyrazów.

K O L O R O W A N K A

0. KOLOR	8.
1.	9.
2.	10.
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.

8. Z podanego słowa proszę ułożyć jak najwięcej nowych wyrazów.

W I E L O B A R W N Y

0. ROWY	8.
1.	9.
2.	10.
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.

9. Proszę ułożyć po cztery wyrazy z liter następujących słów:

krówka -
zeberka -
żyrafka -
tygrysek -
antylopka -

10. Proszę w podanych słowach wymienić jedną literę, aby uzyskać nowe słowo.

KORA – KARA

KURA – STRUNA –
STRÓJ – STERY –
KASA – ROMEK –

11. Proszę w podanych słowach wymienić jedną literę, aby uzyskać nowe słowo.

LAT – KAT

WADA STYL
LASKA NOWY
MARKA START

12. Proszę uzupełnić grupy wyrazów pasującymi literami.

..... YK OS IASTO URA UREK
..... YK OS IASTO URA UREK
..... YK OS IASTO URA UREK

13. Proszę zagrać w literki – uporządkować litery, aby stworzyć właściwe wyrazy. Jako pomoc niech posłużą podane definicje słów.

- a) Osoba zajmująca się myślistwem (łowiectwem) (zgodnie z prawem łowieckim).

I L M Y Ś W

M Y

- b) Zwierzęta łowne, takie, na które się poluje.

A E I N R W Y Z Z

Z A

- c) Rodzaj sportu polegający na łowieniu ryb na wędkę.

A Ę D K Θ R S T W W

W O

- d) Szukanie i podążanie tropami zwierzyny.

E E I N I O P R T

T E

- e) Przyrząd do łapania zwierząt.

A A K Ł P P U

P A

- f) Osoba, która klusuje, czyli łapie i zabija zwierzęta niezgodnie z przepisami prawa (obowiązującymi na danym terenie).

I K K Ł N O S U W

K K

- g) Zastrzelenie większej liczby zwierząt w celu wyeliminowania ich (z określonych powodów), np. w przypadku zbyt wielkiej populacji drapieżników na danym terenie.

A D Ę Θ R S T Z

O Ł

- h) Osoby lub zwierzęta prowadzące nagonkę, czyli kierujące przedmiot polowania w stronę myśliwych.

A A A C E G I N N Z

N E

14. Proszę połączyć podane elementy tak, aby powstały przyimki złożone. Z trzema z nich proszę ułożyć zdania.

we-, pod-, w-, do-, po-, o-, za-

bok wnątrz między

czas

koła skutek miast

15. Proszę ułożyć słowa w kolejności alfabetycznej.

aferzysta	adiustować	afektacja	administracja
adidasy	afektowany	afgański	Afgańczyk
afera	aferał	afiliacja	Afganistan
aerozol	af erogennie	adm.	Afganka
afekt	aerodynamiczny	afgan	adiunkt
adidas			aferka

17. Z podanych sylab proszę zbudować wyrazy i ułożyć z nimi zdania.

-sce / -ka / i / -czyć / -go / ję- / być / lu- / -zy- / u- / -dzo / -skie- / się / -bię / w / pol- / Bar- / Pol-

-kie / sy- / -da- / -lab / jest / -nie / -le / U / zdań / wca- / -kła- / z / nie / ta- / tru- / -dne

-zy- / -czyć / -go? / -cznie / -u- / ję- / ob- / -te- / -ce- / na- / Jak / -ka / się / sku-

18. Z podanych sylab proszę zbudować wyrazy i następnie umieścić je w odpowiednim miejscu dialogu.

-czo- / po- / -ka / -czny / -cze- / wie- / -ktry- / -drans / ro- /
-dzin- / -cie / e- / -nie / go- / -rem / -lą- / -le- / -bo- / kwa-

– Ja to, proszę pana, mam bardzo dobre Wstaję rano za piętnaście trzecia. Latem to już widno. Za piętnaście trzecia jestem ogolony, bo golę się Śniadanie jadam na kolację. Tylko wstaję i wychodzę.

– No, ubierasz się pan.

– W płaszcz – jak pada. Oplaca mi się rozbierać po śniadaniu?

– Fakt!

– Do PKS mam pięć kilometrów. O czwartej za piętnaście jest PKS.

– I zdążasz pan?

– Nie, ale i tak mam dobrze, bo jest przepelniony i nie zatrzymuje się. Przystanek idę do mleczarni. To jest Potem szybko wiozą mnie do Szymanowa. Mleko, widzi pan, ma najszybszy transport, inaczej się zsiada. W Szymanowie zsiadam, znoszę bańki i łapię EKD. Na Ochocie w, do stadionu, a potem to już mam z górki, bo tak... w 119, przesiadka w 13, przesiadka w 345 i jestem w domu, to znaczy w I jest za piętnaście siódma! To jeszcze mam To sobie obiad jem w bufecie, to po fajrancie już nie muszę zostawać, żeby jeść, tylko prosto do domu. I góra 22.50 jestem z powrotem. Golę się. Jem śniadanie i idę spać.

[fragment pochodzi z filmu
Co mi zrobisz, jak mnie złapiesz, reż. Stanisław Bareja]

PREFIKSY, SUFIKSY

1. Na podstawie podanych słów proszę napisać, jakie znaczenie mają (mogą mieć) poszczególne prefiksy.

- a) rozbić, rozejść, rozpaść się, rozdać

roz(e)- oznacza

.....

- b) przejść, przeskoczyć, przenieść, przerzucić

prze- oznacza

.....

- c) dorzucić, doskoczyć, dobiec, dojechać

do- oznacza

.....

- d) objechać, obejść, obgryźć, obrysować

ob(e)- oznacza

.....

2. Na podstawie podanych słów proszę napisać, jakie znaczenie ma prefiks wy- w podanych grupach wyrazów.

- a) wysiedzieć, wytrwać, wystać

wy- oznacza

.....

b) wyjść, wyskoczyć, wynieść, wyrzucić

wy- oznacza

c) wytruć, wybierać, wypłakać

wy- oznacza

d) wymyślić, wytworzyć, wyrzeźbić

wy- oznacza

e) wyprosić, wygrać, wymodlić, wyzebrać

wy- oznacza

3. Zastanawiając się nad znaczeniem poszczególnych prefiksów, proszę wybrać odpowiednie formy słowa (zaimka czasownikowego/ czasownika odzaimkowego) „tegować”.

butelkę korkiem można (zategować, dotegować, utegować)

odrobinę wody ze szklanki można (wtegować, otegować, utegować)

aby szklanka była pełna, można wodę (zategować, dotegować, utegować)

żeby wody było mniej, można jej trochę (zategować, otegować, dotegować)

do dzbanka możemy wodę (zategować, wytegować, wtegować)

aby dzbanek opróżnić, musimy wodę (wytegować, stegować, wtegować)

4. Proszę przeanalizować podane przykłady i zgodnie z odkrytą regułą dopisać parę do wyrazów z listy:

- a) biblioteka – bibliotekarz, lalka – lalkarz,
- b) balon – baloniarz, bałagan – bałaganiarz
- c) bukiet – bukieciarz, kabaret - kabareciarz

- 1) apteka -
- 2) asfalt -
- 3) beton -
- 4) taksówka -
- 5) cement -

- 6) czapka -
- 7) fart -
- 8) spadochron -
- 9) szatnia -
- 10) kant -

5. Proszę zdefiniować krótko, kto kryje się pod nazwą:

- a) potworzyca -
- b) rośliniara -
- c) gadźeciarz -
- d) lasowicz -
- e) jesieniara -
- f) kawosz -
- g) przegryw -
- h) dziaders -
- i) lokalsi -
- j) blockers -

6. Proszę przyjrzeć się podanym słowom. Co one znaczą i od jakich słów pochodzą? Jak zostały utworzone i jakie emocje wyrażają? Wyrazy nacechowane pozytywnie proszę zamienić na nacechowane negatywnie i odwrotnie.

1. synal – niezbyt grzeczny syn < syn; wyraża emocje negatywne
synuś – nacechowanie pozytywne, zdrobniale, pieszczotliwie

2. brzuchal -

3. piątał -

4. babsztyl -

5. dziadyga -

6. pannica -

7. artykulisko -

8. spódniczysko -
9. psisko -
10. szpila -
11. mięcho -
12. romansidło -
13. domeczek -
14. obdartus -
15. sługus -
16. łóżeczko -
17. brzusz -
18. rąsia -
19. tatuś -
20. babusia -
21. wnusio -
22. kobieciątko -
23. buziuchna -
24. sukienuchna -
25. łazieneczka -
26. mężunio -
27. psiunio -
28. koteczka -
29. wujcio -

7. Proszę wstawić w odpowiedniej formie wyrazy z poprzedniego ćwiczenia we właściwe miejsca w zdaniach (Uwaga! Proszę nie wykorzystywać wszystkich, nie wszystkie będą potrzebne.)

1. Widziałaś tego mężczyznę? W oczy rzuca się jego ogromny, to nie może być zdrowe.
2. Co za! Rozsiała się w autobusie na jednym siedzeniu, a na pozostałych stoją jej zakupy.
3. Ile już dni piszesz to Skończyć nie możesz i chyba masz dość, co?
4. Jak ty dziecko wyglądasz? Co za zniszczone ubrałaś? Może lepiej załóż coś innego.
5. Widziałeś ten na zdjęciu? Chętnie pojechałabym tam na weekend.
6. Czytam to i czytam. Nie jest to ciekawa opowieść.
7. Krasnoludki w bajkach zawsze śpią w małych
8. Niemowlaki są takie niesamowicie malarńkie. Mają malutkie
i
9. Lubię mojego ojca. Zawsze myślę o nim z miłością i nazywam go
10. Co tu tak nieładnie pachnie! Znowu sąsiedzi będą jedli smażone
11. Ulicami naszego miasteczka biega ogromne Wszyscy się go boją.
Brrr.
12. Jakie słodkie Mogłabym je głaskać i głaskać.
13. Kowalscy mają taką małą w swoim mieszkaniu, prawda?
14. Prześliczne wyrosło z córki Nowaków, prawda?

NEOLOGIZMY

1. Proszę się przyjrzeć podanym neologizmom nazywającym nowoczesne (nieistniejące jeszcze) wynalazki i zastanowić się, od jakich słów mogły powstać.

0. hulajlot – hulajnoga + samolot

1. kocofon
2. herbawa
3. stiurko
4. zdjobraz
5. krzewodrzew
6. kapciuty

2. Proszę się przyjrzeć wyrazom zbudowanym na wzór neologizmów Stanisława Lema – proszę wskazać, co mogą znaczyć, od jakich podstaw pochodzą.

0. elektrycerz – elektryczny + rycerz

1. elektrybałt
2. cyberstrada
3. digitopce
4. cybersałka
5. multiduch
6. kompudziadło

3. Proszę się przyjrzeć podanym wyrazom – proszę wskazać, od jakich podstaw pochodzą.

0. pasibrzuch - paść + brzuch

1. morświn
2. golibroda
3. hulajnoga
4. deskorolka
5. mordoklejka

4. W ćwiczeniu podano nieistniejące słowa, to nazwy wymyślonych stworzeń. Proszę spróbować wyobrazić sobie, jak one wyglądają.

1. mamroszek
2. karpoczydło
3. koprzysko
4. paproczątko
5. rumieniszek

Jakie cechy mogą mieć te istoty? Skąd to wiesz? Co decyduje o tym (jaka właściwość języka)?

1

2

3

4

5

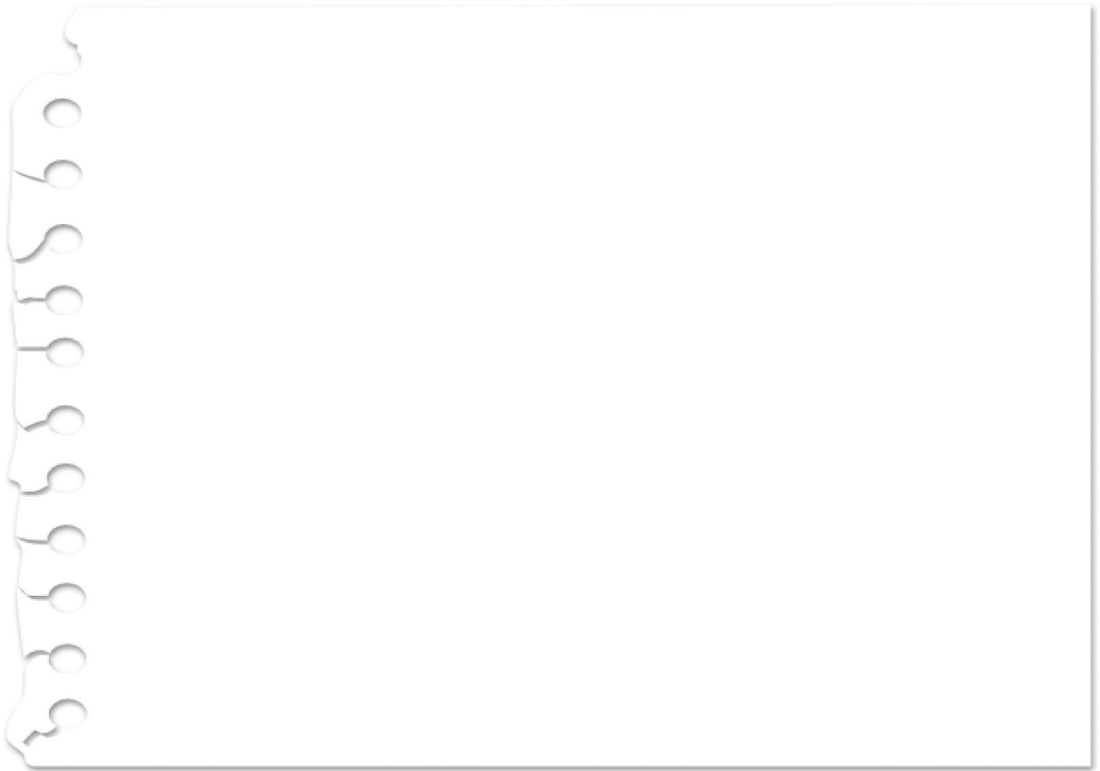
5. *Wiadomo, co to jest bankomat, parkomat i biletomat. Proszę spróbować wymyślić nazwę dla maszyny, która:*

1. robi zadania domowe -
2. sprzedaje pomysły -
3. produkuje dżemy -
4. pisze maile -
5. gotuje zupy -
6. zapina guziki -
7. klaszcze -
8. wyprowadza na spacer psy -

Czy znasz nazwy innych „maszyn” używane w polszczyźnie? Jakie to nazwy, wymień je. Czy umiesz określić, jaka częśćka je tworzy?

6. *Po polsku mówimy: chodzić na spacer lub spacerować. Proszę wymyślić czasowniki syntetycznie nazywające czynności, które wyrażamy tylko opisowo (analitycznie), np. robić zupę, robić zadanie domowe, zapinać guziki, kroić chleb, kupować książkę, płacić abonament, jeść kolację, jeść śniadanie.*

Proszę zaproponować odmianę i ułożyć zdanie z każdym z tych czasowników.

7. Jeżeli alkoholizm to uzależnienie od alkoholu, zakupoholizm – od robienia zakupów, to czym będą:

- zupoholizm -
- bajkoholizm -
- szydełkoholizm -
- pomocoholizm -
- pierogoholizm -
- porządkoholizm -
- wierszoholizm -
- butoholizm -
- zabawoholizm -
- gramatykoholizm -

8. Na pewno wszyscy znamy słowo *jogging*. Oznacza *bieganie*. W języku polskim m.in. wykorzystujemy zakończenie *-ing*, kiedy chcemy niestandardowo stworzyć nazwę czynności. Skoro *siedzenie godzinami na plaży* można określić słowem *plażing*, *leżenie wiele godzin* to *leżing*, a *chodzenie po barach* to *baring*, proszę zastanowić się, jak moglibyśmy nazwać:

1. odrabianie przez wiele godzin zadań domowych

.....

2. słuchanie audiobooków

.....

3. spacerowanie z psem

.....

4. codzienne mycie naczyń

.....

5. codzienne gotowanie

.....

6. czytanie wierszy

.....

7. malowanie obrazów

.....

(Proszę pamiętać, że to są zadania, których celem jest pobudzenie wyobraźni językowej.)

RZECZOWNIKI I PRZYMIOTNIKI ZŁOŻONE

1. Wiedząc, że przymiotniki złożone zapisujemy razem, kiedy oznaczają „wspólną jakość”, a z łącznikiem, kiedy oznaczają dwie (lub więcej) odrębne cechy, proszę utworzyć przymiotniki złożone i zapisać je prawidłowo.

cały, rok

całoroczny

soczysty, zielony

-

czarny, zielony

-

osiem, miesiące

-

Śląsk, Morawy

-

Górny Śląsk

-

Europa, Ameryka

-

woda, odporność

-

prawo, skręt

-

osiem, ką

-

Zielona Góra

-

Boże Narodzenie

-

2. Proszę utworzyć przymiotniki złożone.

- a) kilka / rok – *kilkuletni*
- b) kilka / godzina –
- c) kilkanaście / kilometr –
- d) kilkaset / centymetr –
- e) kilkanaście / minuta –
- f) kilkaset / osoba –
- g) kilkadziesiąt / mila –

3. Proszę od podanych par wyrazów utworzyć przymiotniki złożone.

Przymiotniki

<i>pół, rok</i>	<i>półroczny</i>
blady, różowy	
pięć, lat	
ciepło, lubić	
szary, niebieski, srebrzysty	
prawa, ręka	
woda, odporność	
osiem, klasa	
sześć, ką	
dwa i pół, rok	

4. Proszę od podanych wyrazów utworzyć przymiotniki lub rzeczowniki złożone.

Przymiotniki

pół, rok

półroczny

praca, chłonać

choroba, tworzyć

szybko, strzelać

łatwo, palić

lewa, ręka

życie, dać

mało, mówić

Rzeczowniki

golić, broda

golibroda

paść, brzuch

męczyć, kicha

pędzić, wiatr

dusić, grosz

burczeć, mucha

wiercić, pięta

gryźć, pióro

wozić, woda

łamać, strajk

liczyć, krupy

Kogo możemy nazwać tymi wyrazami?

5. Proszę utworzyć przymiotniki złożone.

- a) kilka / rok – kilkuletni
b) cały / rok –
c) lewa / ręka –
d) dwa / piętro –
e) krótko / trwać –
f) kilkaset / osoba –
g) równo / mierzyć –

6. Od podanych wyrażeń przyimkowych proszę utworzyć przymiotniki.

Wzór: na + serce

- a) pod skórą (pod+skóra)
b) do ust (do+usta)
c) do mięśnia (do+mięsień)
d) do żyły (do+żyła)
e) poza jelitem (poza+jelito)
f) bez objawów (bez+objawy)

leki nasercowe

- zastrzyki
leki
zastrzyki
zastrzyk
żywienie
przebieg choroby

7. Proszę uzupełnić tekst poprawnymi formami wyrazów, utworzonych od słów podanych w nawiasach.

Przedpołudniowy (przed/południe)⁰ senny spokój miasteczka zburzyła w jednej chwili straszna wiadomość:¹ (bez/cena) obraz włoskiego malarza zginął z muzeum mieszczącego się w² (po/klasztor) budynku³ (bez/kompromis) detektyw Lupa natychmiast rozpoczął działania zmierzające do⁴ (bez/zwłoka) wykrycia sprawców. Przede wszystkim podał dyrektorowi muzeum leki⁵ (na/serce) i uspokajające. Potem przesłuchał świadków. Kasjer – jedyny⁶

(na/oko) świadek zdarzenia – zeznał, że złodzieje musieli cicho zakraść się do muzeum, ponieważ nie pamięta, by sprzedawał im bilety. Zauważył ich dopiero wtedy, gdy niemal z⁷

(ponad/dźwięk) prędkością biegli w kierunku⁸ (pod/miasto) autobusu, który właśnie ruszał z przystanku.

Sprawa jest trudna do wyjaśnienia, ale na pewno nie jest⁹ (bez/nadziei).

Złodzieje z pewnością nie pozostaną¹⁰ (bez/kary).

8. Proszę połączyć podane cząstki, aby powstały złożenia.

łam		oka
sam		nosz
niebiesk		wiatr
wierc		pis
księg	i	chron
czar		lot
pędz	o	branie
dług		chód
spad		zbiór
sam		główka
list		dziej
grzyb		pięta

9. Proszę połączyć ze sobą cząstki wyrazów. Z trzema z nich proszę ułożyć zdania.

kontr	noc
eko	godny
wice	system
Rzecz	dziesiąt
Biały	atak
dobra	mgnienie
oka	stok
wiary	mistrz
Wielka	pospolita
pięć	noc

10. Co mogą znaczyć podane słowa? Proszę zaproponować własne definicje. W jaki sposób powstały?

1. cichobiegi –

2. deskorolka –

3. długopis –

4. domokrążca –

5. durnostojka –

6. dusigrosz –

7. hulajnoga –

8. księgozbiór –

9. kurzolap –

10. łamigłówka –

11. pędziwiatr –

12. pasibrzuch –

13. wiercipięta –

14. włóczykij –

15. wniebowzięty –

11. Proszę wstawić wyrazy z poprzedniego ćwiczenia w odpowiednich formach we właściwe miejsca w zdaniach.

1. Ten trzyletni Jasiu to taki, trudno mu siedzieć przez kilka minut w jednym miejscu.

2. Gdzie kupiłaś takie fajne? Bardzo pasują ci do tych spodni i chyba muszą być wygodne.

3. Krzyżówki, zagadki, sudoku – Krysia bardzo lubi rozwiązywać takie

4. Jak Andrzej usłyszał, że wygrał w loterii, był
5. Na tej rampie można jeździć na
6. Pożyczysz mi? Zapomniałem swojego i nie mam czym pisać.
7. Paryż jest pierwszym miastem w Europie, które zakazało korzystania z elektrycz-
nych
8. Czasem myślę, że jestem niezłym, bo zawsze, gdy mam wydać jakieś
pieniądzę, trzy razy pomyślę. Kiedyś było mi z tego powodu źle, ale może to nie jest takie
głupie w erze konsumpcjonizmu i problemów ekologicznych?
9. Ojciec Hani ma niesamowicie bogaty w swoim domu. Ostatnio widzia-
łam tam książki nawet sprzed stu lat.
10. Lubię minimalizm w mieszkaniu i rezygnuję z wszelkich
i na półkach.
11. Kiedyś nie było tyle sklepów, co dziś, i do domów przychodzili, którzy
oferowali swoje produkty. Dziś większość ludzi w Europie robi zakupy przez Internet.
12. Profesor Kowalski to taki, ciągle gdzieś się spieszy i jest czymś zajęty.
13. Lubię zjeść smacznie, ale nie nazwałabym się, bo jedzenie to nie jest
mój jedyny cel czy moje jedyne zajęcie.
14. Na co dzień prowadzę zorganizowane życie w dużym mieście, jednak kiedy przychodzi lato,
zamieniam się we Wyjeżdżam w góry i całymi dniami wędruję.

SŁOWA, WORDS, PAROLES

1. Proszę uzupełnić rodziny wyrazów: *podróżować, wyjeżdżać, wędrować, włóczyć się*

PODRÓŻOWAĆ – przemieszczać się pomiędzy odległymi lokalizacjami

..... mężczyzna, który podróżuje

..... kobieta, która podróżuje

..... proces podróżowania

..... przymiotnik opisujący tryb życia, w którym ktoś ciągle się przemieszcza (podróżując)

WYJEŹDZAĆ – opuszczać jakieś miejsce

..... nazwa czynności polegającej na tym, że się wyjeżdża

..... przymiotnik: odbywający się poza siedzibą

WĘDROWAĆ – przenosić się z miejsca na miejsce

..... osoba, która wędruje

..... nazwa procesu polegającego na tym, że się (ktoś) wędruje

..... osoba, która wędruje, będąca dzieckiem

..... przymiotnik: odbywający wędrowkę; zmieniający miejsce pobytu

WŁÓCZYĆ SIĘ – wędrować z miejsca na miejsce bez określonego celu

- nazwa procesu polegającego na tym, że ktoś się włości
- osoba, która się włości; słowo o zabarwieniu negatywnym
- osoba, która się włości; słowo o zabarwieniu pozytywnym (w polskiej wersji językowej jeden z bohaterów opowieści o Muminkach autorstwa Tove Jansson)

2. Wśród nazw przedmiotów pochodzących z pokoju dziecięcego proszę podkreślić słowa, które są zdrobnieniami.

a) zabawka	l) układanka
b) pozytywka	m) grzechotka
c) kolejka	n) pluszak
d) statek kosmiczny	o) pacynka
e) pluszowy kotek	p) maskotka
f) chodzik	q) przytulanka
g) laleczka	r) gryzak
h) piłeczka	s) rolki
i) stolik edukacyjny	t) huśtawka
j) koparka	u) rowerek czterokołowy
k) szafka	

3. Proszę uzupełnić zdania odpowiednimi formami wyrazów pochodzących od słów „obywatel” i „naród”.

- a) Koniec ze złotymi paszportami – (obywatel) UE nie na sprzedaż.
- b) Rozpoczęło się głosowanie w Budżecie (obywatel) 2020.
- c) Opóźnienia w rodzinnym kapitale opiekuńczym. Rzecznik Praw (obywatel) oczekuje wyjaśnień.

- d) Świadczenie otrzyma każdy (obywatel) Ukrainy spełniający wymogi specustawy.
- e) Udzielamy schronienia każdej osobie bez względu na (naród).
- f) Na wystawie przedstawiono przekrój (naród) i wyznaniowy.
- g) Księżniczka Kate w Dniu Wspólnoty (naród) miała na sobie wyjątkową biżuterię.
- h) Program (naród) Spisu Powszechnego z 2021 r. budzi wiele kontrowersji.
- i) Można już zwiedzać PGE Stadion (naród).
- j) Krajan, współziomek, rodak to (obywatel) tego samego państwa.

4. Proszę dobrać odpowiedni wyraz spośród podanych.

- a) Do portfela wkładam łuski z wigilijnego karpia. (rybie/rybne)
- b) Filety lubię tylko w panierce. (rybie/rybne)
- c) Masz zawsze takie zimne oczy. (rybie/rybne)
- d) ości mogą być niebezpieczne. (rybie/rybne)
- e) Stawy mogą być bardzo dochodowe. (rybie/rybne)

5. Proszę użyć właściwego wyrazu.

- a) Ta hala pomieści nas wszystkich. (przestronna/przestrzenna)
- b) Ta figura robi niezwykle wrażenie. (przestronna/przestrzenna)
- c) Sprawia wrażenie osoby płytkiej i (powierzchniowej/powierzchowej)
- d) Z warstwy zdejmemy pierwszy płat. (powierzchniowej/powierzchowej)
- e) Nachodzi mnie stale, jest wyjątkowo (wstrętny/natrętny)

- f) Nie mogę na niego patrzeć, ma wyjątkowo wygląd. (wstrętny/natrętny)
- g) Twój brzuch mnie niepokoi. (wzdęty/nadęty)
- h) Ten gość strasznie mnie irytuje. (wzdęty/nadęty)
- i) wieczór nas czeka. (nastrojowy/ nastrojony)
- j) instrument czeka na wirtuoza. (nastrojowy/ nastrojony)

6. Proszę użyć właściwego wyrazu.

- 1) W Polsce przemysł (cukrowy/cukrzasty/cukierniany) ma się świetnie pomimo pandemii.
- 2) Miód, który miałam na oknie, się (zacukrował/pocukrzył/scukrzył).
- 3) Mój tata od wizyty u lekarza musi przestrzegać diety (cukierkowej/ cukrowej/cukrzycowej).
- 4) Na stole wielkanocnym musi być (cukierkowy/cukierniany/cukrowy) baranek.
- 5) Ten tort to najlepszy wyrób (cukierniany/cukierniczny/cukrowy), jaki jadłam.
- 6) W ośrodku nieopodal mojego domu odbywają się kuracje dla (cukierników/cukrowników/cukrzyków).
- 7) Słodycze zawierają (cukierki/cukry/cukrowniki) proste.
- 8) Tu możemy zjeść pyszne ciastka, za rogiem jest urocza (cukierenka/ cukierniczka/cukrówka).
- 9) W hurtowni (cukierkowej/cukrowej/cukierniczej) możemy kupić różne akcesoria, których potrzebuje do produkcji słodyczy (cukrownik, cukrzyk, cukiernik).

7. Proszę uzupełnić zdania odpowiednimi wyrazami.

Wzór: Dzisiaj jadłam . . . tureckie . . . (Turcja) słodycze – były bardzo słodkie, ale bardzo mi smakowały.

- a) Najbardziej znanym (Turcja) piosenkarzem jest Tarkan.
- b) Kebab to najpopularniejsza (Turcja) potrawa, a restauracje z kebabem są na świecie najczęściej prowadzone przez (mieszkaniec Turcji), Arabów lub Persów.
- c) Mieszkaniec Turcji nazywa się (Turcja). W Polsce znajduje się miasto o tej samej nazwie.
- d) Poznałam jednego (mieszkaniec Turcji) i pojechałam z nim do (miasto Turek), by zobaczyć ławeczkę Józefa Mehoffera.
- e) Bergüzar Korel i Amine Gülşe to (mieszkanca Turcji) występujące w bardzo popularnych na świecie (Turcja) serialach.
- f) Cypryjczycy dzielą się na (Turcja, język) i greckojęzycznych.
- g) Językiem i kulturą Turcji zajmuje się nauka zwana logią.

8. Proszę uzupełnić zdania odpowiednimi formami wyrazów „obywatel” i „naród” lub formami wyrazów pochodnych od nich.

Wzór: Postawa . . . obywatelska . . . (obywatel) to coś, co coraz rzadziej obserwujemy na ulicach naszych miast.

- a) (obywatel) UE protestują przeciwko Brexitowi.
- b) W tegorocznym Budżecie (obywatel) wybrano do realizacji 10 projektów.
- c) Rzecznik Praw (obywatel) musi odejść ze stanowiska.
- d) W Polsce nie można pozbawić nikogo (obywatel).

- e) Udzielamy pomocy każdej osobie bez względu na (naród).
- f) Organizacja (naród) Zjednoczonych to bardzo ważna instytucja.
- g) Już są wyniki (naród) Spisu Powszechnego.
- h) 6 stycznia 2005 r. uchwalono w Polsce Ustawę o mniejszościach (naród) i etnicznych oraz o języku regionalnym.
- i) To państwo jest przychylne każdemu swojemu (obywatel).
- j) Mniejszości (naród) mają swoje prawa.

9. Proszę użyć w zdaniu właściwego słowa w odpowiedniej formie.

oka

oczy

1. Uwielbiam patrzeć w twoje!
2. Na tym rosole same pływają.
3. Przeglądam się jej i wciąż nie wiem, jaki mają kolor.
4. Precz z moich – napisał poeta.
5. Sieć z takimi nie nadaje się do łowienia małych rybek.

ucha

uszy

1. Złap za plastikowe i przenieś garnek, inaczej się poparzysz.
2. Chyba masz brudne, bo mówię i nic nie słyszysz.
3. Polskie piosenki to miód dla moich
4. Nosilałam zbyt wielkie ciężary i naderwałam w mojej torbie.
5. Słoń ma wielkie i latem może się nimi wachlować.

woźna

woźnica

1. Przejechaliśmy się bryczką z elegancko ubranym
2. Pani w mojej szkole jest bardzo miła i pomocna.

kierownicza

kierownica

1. oddziału w tej firmie jest na urlopie macierzyńskim.
2. w tym aucie jest niewygodna i szybko się ściera.

drewno

drzewo

1. Ładnie wyłożyli ten pokój
2. To jest przeznaczone do wycinki.

10. Proszę wskazać, który wyraz nie pasuje do pozostałych.

0) **fotos, fotosista, fotosynteza, zdjęcia**

- a) szeroki, przestronny, przejrzysty, wielki
- b) sumienny, rzetelny, skrupulatny, rzemienny
- c) świeczka, ogarek, knot, knut
- d) mecenas, mecenat, kodeks, sąd
- e) jura, kreda, trias, tura
- f) obchody, podchody, uroczystość, świętowanie
- g) obchody, przychody, dochody, zarobek
- h) nominacja, mianowanie, odznaczenie, naznaczenie
- i) wtorek, kotek, komputer, listek
- j) lotnik, chodnik, kierownik, rysownik

Proszę wskazać, który wyraz nie pasuje do pozostałych.

0) **fotos, fotosista, fotosynteza, zdjęcia**

- a) aktor, odtwórca, gwiazda, bohater
- b) dekoracja, scenografia, scenopis, scenograf
- c) kompozytor, kompozyt, kompozycja, muzyka
- d) statysta, statyw, aktor, statystować
- e) kaskader, kaskada, niebezpieczeństwo, kask
- f) dubel, dublować, dubeltówka, dubler
- g) charakteryzator, charakter, charakteropatia, charakteryzacja
- h) lodowaty, chłodny, chłodnik, chłodnica

Proszę wskazać, który wyraz nie pasuje do pozostałych.

0) **fotos, fotosista, fotosynteza, zdjęcia**

- a) samotrzeć, przetrzeć, samoczwart, samowtór
- b) zetrzeć, wytrzeć, natrzeć, utrzeć
- c) papier, plastik, papirus, pergamin
- d) rączka, uchwyt, gałka, pałka
- e) jasno, szybko, czworo, ciemno
- f) kupi, zrobi, czyści, puści
- g) pusty, próżny, pełny, niepełny
- h) wystrzeliwszy, dostrzegłszy, przeczytawszy, zrobiwszy
- i) sprzyjać, wspierać, wypierać, przyklaskiwać
- j) magazyn, sklep, czasopismo, żurnal
- k) przejście, zajście, dojsie, wyjście

Proszę wskazać, który wyraz nie pasuje do pozostałych.

0) **fotos, fotosista, fotosynteza, zdjęcia**

- a) grzeczny, uprzejmy, głośny, sympatyczny
- b) malina, pomidor, truskawka, poziomka
- c) usłyszeć, słuchać, powiedzieć, przysłuchiwać się
- d) czterdziesty, trzysta, czterysta, czternasty
- e) słoń, żyrafa, krokodyl, lew
- f) zimny, ciepły, chłodny, lodowaty
- g) królestwo, królewicz, królik, król
- h) tam, mój, tom, jakiś

11. Który wyraz nie pasuje do pozostałych?

- 0) kaczką, kura, wilk, indyk – wilk
- a) garnek, patelnia, rondel, wazon –
- b) rowerek, ogórek, komputer, spacer –
- c) obraz, portret, wstęp, akwarela –
- d) szkarłat, purpura, błękit, karmazyn –
- e) płoć, makrela, ropucha, śledź –
- f) poddasze, przedszkole, pisanie, przedmurze –
- g) prokurator, policjant, adwokat, sędzia –
- h) szklarz, ślusarz, miotlarz, potwarz –
- i) przeglądarka, ekran, monitor, wyświetlacz –
- j) izba, pokój, sala, korytarz –

12. Proszę wskazać, który wyraz nie pasuje do pozostałych?

1. motocykl, samolot, stół, rower –
2. róża, tulipan, papier, lilia –
3. błękitny, czerwony, zielony, piątek –

13. Który wyraz nie pasuje do listy i dlaczego? Proszę podkreślić wybrany wyraz i uzasadnić swój wybór.

DOM

- a) czajnik / pralka / odkurzacz / ręcznik
- b) talerz / durszlak / lustro / garnek
- c) krzesło / fotel / stół / sofa
- d) ręcznik / ścierka / miotła / mop
- e) regał / półka / doniczka / szafa
- f) podłoga / sufit / ściana / wieszak
- g) zlew / prysznic / umywalka / ubikacja

UBRANIA

- a) kożuch / rękawiczka / szalik / kapelusz
- b) rękawiczka / skarpetka / kolczyk / czapka
- c) spodnie / okulary / majtki / T-shirt
- d) spódnica / rajstopy / biustonosz / kąpielówki
- e) czapka / czepek / kask / kaptur
- f) rękaw / nogawka / mankiet / krawat
- g) guzik / zamek / naszyjnik / rzep

RODZINA

- a) bratowa / synowa / szwagier / teściowa
- b) siostrzeniec / bratanek / kuzyn / teść
- c) dziecko / niemowlę / bobo / dzidzius
- d) mąż / wdowiec / kawaler / ojciec
- e) dziadek / braciszek / wujek / bratanek
- f) rozwiedziona / zaręczona / bezdzietna / żona
- g) macocha / ojczym / pasierb / ojciec

TRANSPORT

- a) statek / prom / samochód
- b) samochód / tramwaj / ciężarówka
- c) hulajnoga / rower / skuter
- d) metro / samolot / autokar
- e) helikopter / rakieta / motocykl
- f) lotnisko / dworzec / pas
- g) samochód / motocykl / skuter

14. Proszę wskazać, które dwa wyrazy nie pasują do pozostałych?

- 1) komputer, małpa, kura, myszka, laptop, kaczką, klawiatura
- 2) antyreklama, antywirus, antykwariat, antyk, antyradio, antyszczepionkowiec
- 3) psisko, robaczysko, panisko, ognisko, ścianisko, krzaczysko, blisko
- 4) szklanka, kubek, kieliszek, talerz, dzbanek, butelka, słoik

15. Który wyraz nie pasuje? Proszę wpisać obok wyraz, który nie pasuje do pozostałych, proszę wyjaśnić, dlaczego:

WYRAZ NIEPASUJĄCY	WYJAŚNIENIE
dojechać, przeczytać, szukać, umyć	szukać
wilk, tygrys, niedźwiedź, kanarek	jest to jedyny czasownik w aspekcie niedokonanym
stokrotka, niezapominajka, marchewka, mak	
lekarka, malarz, dziennikarka, pisarka	
rondel, talerz, miska, kubek	
jezioro, staw, rzeka, oczko wodne	
zółw, żaba, wąż, jaszczurka	
malować, gotować, napisać, jeść	
błękitny, granatowy, turkusowy, szmaragdowy	

16. Proszę podkreślić najlepszą spośród zaproponowanych możliwości.

NOWY HIT KINOWY

Wczoraj zdecydowałam się pójść do kina na najnowszy hit nakręcony przez mojego ulubionego [reżysera]⁰. Głównym powodem pójścia do kina nie był jednak Roman Polański, był nim [.....]¹, grający główną rolę, czyli Mel Gibson. W tym filmie zdecydowanie najważniejsze były wspomnienia, czyli [.....]². [.....]³ skupił się przede wszystkim na czasie, gdy bohater walczył na wojnie. Najtrudniejsze zadanie w trakcie [.....]⁴ miał [.....]⁵, ponieważ ujęcia walk były niezwykle realistyczne. Wydawało mi się, że jestem tam, wśród żołnierzy. Liczba [.....]⁶ była zdumiewająca. To musiało być trudne, jeśli w każdej scenie [.....]⁷ występowało około 1000 aktorów. [.....]⁸ też nie miał łatwej pracy, bo w przypadku takiego filmu nie chodzi przecież tylko o zwykły makijaż. Ciekawi mnie tylko, czy w scenach z czołgami i wybuchami [.....]⁹ zamiast aktorów występowali kaskaderzy. To wydawało się bardzo niebezpieczne, kiedy aktor odtwarzający główną rolę wyleciał w powietrze. Cały film był niesamowity, jednak najbardziej zachwyciły mnie [.....]¹⁰ przejścia pomiędzy współczesnością a przeszłością.

0	a) artystę	b) <u>reżysera</u>	c) kostiumografa	d) producenta
1	a) bohater	b) gwiazda	c) odtwórca	d) aktor
2	a) retrospektywy	b) retrospekcje	c) stop-klatki	d) zbliżenia
3	a) scenarzysta	b) scenopisarz	c) scenograf	d) scenariusz
4	a) produktu	b) pracowni	c) produkcji	d) robienia
5	a) operator	b) filmowiec	c) statysta	d) charakteryzator
6	a) stażystów	b) statywów	c) statystów	d) dublerów
7	a) analogicznie	b) przeciętnie	c) możliwie	d) analitycznie
8	a) kostiumograf	b) operator	c) charakteryzator	d) charakternik
9	a) granatów	b) zniczy	c) pistoletów	d) sztyletów
10	a) harmoniczne	b) harmonijne	c) harmonijkowe	d) hermetyczne

17. Proszę podkreślić najlepszą spośród możliwości podanych w nawiasach.

ODKRYWAJ, EKSPERYMENTUJ, DOCIEKAJ – O METODZIE UCZENIA PRZEZ ODKRYWANIE

Podstawa programowa mówi *[wyróżnie, definitywnie, przejrzystie, naocznie]*⁰, że już na pierwszym etapie edukacji uczeń powinien umieć przeprowadzać proste eksperymenty, a także mieć [skłonność, obyczaj, nawyk, zasadę]¹ obserwacji zjawisk. W szkole podstawowej powinien [wcielić, osiąść, zaliczyć, zyskać]² „umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa”, zaś w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej: „umiejętność wykorzystania wiedzy o [charakterze, kierunku, profilu, zabarwieniu]³ naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa”. Chcąc [podratować, utorować, wesprzeć, ustalić]⁴ działania nauczycieli w tej kwestii, stworzyliśmy wytyczne do pracy z uczniami metodą nauki przez odkrywanie. W tej metodzie stawiamy na rozwijanie u uczniów [przewodnych, dominujących, kardynalnych, kluczowych]⁵ kompetencji niezbędnych do zbudowania warsztatu samodzielnego naukowca i zapraszamy nauczycieli, aby pozwolili swoim uczniom na odkrywanie zjawisk, na przygotowywanie i prowadzenie eksperymentów oraz samodzielne [dociekanie, spekulowanie, szperanie, roztrząsanie]⁶, jak działa otaczający ich świat. Jeśli uczniowie będą samodzielnie odkrywać i eksperymentować, będą też popełniać błędy. Błąd jest [koniecznym, nieodzownym, celowym, obligatoryjnym]⁷ elementem zdobywania wiedzy i umiejętności. Nie piętnujemy błędów, pomóżmy uczniom wyciągać z nich wnioski. Świadomość, że błąd może wystąpić, pozwala uczniowi [poskromić, oswoić, ukształtować, pohamować]⁸ trudności i niepowodzenia oraz włączyć je w proces pracy nad każdym zagadnieniem. Dzięki temu uczniowie nauczą się, jak się nie zniechęcać i [notorycznie, żmudnie, metodycznie, konsekwentnie]⁹ dążyć do celu. W metodologii amerykańskiej odkrywanie dzieli się na trzy stopnie: odkrywanie zorganizowane, według wskazówek i otwarte. W odkrywaniu zorganizowanym nauczyciel jest najbardziej [obecny, ważny, żywotny, postępowy]¹⁰ i najmocniej wspiera uczniów w pracy. Im bliżej odkrywania otwartego, tym bardziej nauczyciel się wycofuje, zostawiając pracę w rękach uczniów. Ważne, aby żadnego z poziomów odkrywania nie [interpretować, utożsamiać, uzewnętrzniać, traktować]¹¹ jako lepszego niż inne – każdy z nich ma swoją funkcję. Uczniowie muszą być przygotowani do samodzielnej pracy (używa się często pojęcia „uczeń gotowy na odkrywanie”). Dobrze też pamiętać, że każdy z poziomów może być [sprzyjający, wydolny, przydatny, efektowny]¹² w innej sytuacji edukacyjnej: „bardziej otwarty” nie znaczy koniecznie „lepszy”.

Na podstawie: <https://www.szkołazklasa.org.pl/wp-content/uploads/2016/11/odkrywaj-eksperymentuj-dociekaj-o-metodzie-uczenia-przez-odkrywanie.pdf>

18. Proszę uzupełnić tabelę zgodnie z wzorem.

Forma męska	Forma żeńska	Co robi?	Efekt lub nazwa czynności
reżyser	reżyserka	reżyseruje	reżyseria
producent			
charakteryzator			
kompozytor			
montażysta			
fotograf			
oświetlacz			

19. Dla podanych czasowników proszę utworzyć odpowiednią formę czasu przyszłego (w 3. osobie lp rodzaju męskiego): prostego lub złożonego. Proszę pamiętać, że w każdym przypadku możliwa jest tylko jedna z tych możliwości.

- 0) szczekać > będzie szczekać; będzie szczekał; kopnąć > kopnie
- 1) pytać
- 2) zapytać
- 3) odpytać
- 4) odpytywać
- 5) pisać
- 6) podpisywać
- 7) podpisać
- 8) pisywać
- 9) uchwalać
- 10) uchwalić

20. Proszę utworzyć odpowiedni przymiotnik.

- a) mięso z krowy (/wołu) to mięso
- b) mięso z barana to mięso
- c) mięso z cielaka (cielęcica) to mięso
- d) mięso z indyka to mięso
- e) mięso z gęsi to mięso
- f) mięso ze świni (wieprza) to mięso
- g) mięso z konia to mięso
- h) mleko pochodzące od krowy to mleko
- i) ser z mleka pochodzącego od owcy to ser
- j) mleko pochodzące od kozy to mleko

FRAZEOLOGIZMY, IDIOMY, POWIEDZENIA

1. Proszę poprawić frazeologizmy, wstawiając właściwy wyraz. W nawiasach można znaleźć podpowiedzi.

a) *gapić się jak sroka w granat (kość) – gapić się jak sroka w gnat*

b) pączki nierozłączki (egzotyczne ptaszki)

.....

c) napaść w mroczny dzień (papierowy, śnieżny)

.....

d) nie dla psa kaszanka (wędlina)

.....

e) przed kamerą czuję się jak ryba w galarecie (płyn)

.....

f) mam problemy gastronomiczne (żołądkowe)

.....

g) siedzieć cicho jak miś pod miotłą (szczur)

.....

h) cała praca psu na brodę (dom psa)

.....

i) to syzyfowa przyjemność (robota)

.....

j) ośle oczy (narząd słuchu)

.....

k) sól wody (gleba)

.....

2. Proszę wskazać prawidłowe znaczenie podanych frazeologizmów.

A. Spocząć na laurach.

- a) Usiąść na liściach laurowych.
- b) Odpoczywać pod drzewem.
- c) Być zadowolonym z osiągnięć i zaprzestać dalszych działań.

B. Grać pierwsze skrzypce.

- a) Grać pierwszy raz na skrzypcach.
- b) Mieć decydujący głos w jakiejś sprawie.
- c) Nie lubić przegrywać.

C. Ze świecą szukać.

- a) Poszukiwać kogoś lub czegoś wyjątkowego.
- b) Płomień świecy pomoże ci w poszukiwaniach.
- c) Nigdy się nie poddawaj.

D. Siedzieć na walizkach.

- a) Pakować walizki na wakacje.
- b) Być gotowym do podróży i czekać na wyjazd lub przeprowadzkę.
- c) Usiąść na walizkach, aby łatwiej je zamknąć.

E. Mieć klapki na oczach.

- a) Mieć ograniczone spojrzenie na świat.
- b) Założyć okulary przeciwsłoneczne.
- c) Chronić oczy.

F. Szyć coś grubymi nićmi.

- a) Być świetnym krawcem.
- b) Działanie jest łatwe do rozszyfrowania.
- c) Nieumiejętne szycie.

G. Podnieść poprzeczkę.

- a) Ciężko trenować przed zawodami sportowymi.
- b) Przerwać swoje działanie, aby dokonać zmian.
- c) Chęć pokonania ograniczeń i pokazania, że możemy zrobić więcej.

H. Wyrzucić pieniądze w błoto.

- a) Zgubić pieniądze.
- b) Być rozrzutnym.
- c) Mieć brudne ręce.

3. Proszę zaznaczyć właściwe uzupełnienie związku frazeologicznego.

A. Nie boli mnie ząb, ale wolę dmuchać i umówić się na wizytę kontrolną do dentysty.

- a) na nie
- b) na zimne
- c) na gorące

B. Jego apel przeszedł

- a) w niepamięć
- b) niezrozumiały
- c) bez echa

C. Podczas koncertu w filharmonii poczułam na ciele skórkę.

- a) kurzą
- b) gęsią
- c) kaczą

D. Dlaczego nauczycielka dostała białej

- a) gorączki
- b) myśli
- c) goryczy

E. Kupiłam tę sukienkę na wyprzedaży. Była za

- a) tysiące
- b) grosze
- c) darmo

F. Prezes wiedział, w jaki sposób zarządzać firmą, aby przynosiła zyski, ale miał w kieszeni i niechętnie dawał pracownikom podwyżki.

- a) kartę
- b) portfel
- c) węża

4. Proszę podkreślić wyrazy, które tworzą właściwe zwroty.

- a) Podciąć komuś włosy / skrzydła.
- b) Rzucić grochem / fasolą o ścianę.
- c) Wskoczyć jak filip z zarośli / konopi.
- d) Nie wtykać nogi / nosa w nie swoje sprawy.
- e) Pisać jak wrona/kura pazurem.
- f) Rzucić słowa na wiatr/w kąt.

5. Proszę użyć w zdaniach podanych przysłów i powiedzeń związanych z jedzeniem. Proszę spróbować własnymi słowami objaśnić ich znaczenie. Czy ich znaczenie ma faktyczny związek z jedzeniem?

apetyt rośnie w miarę jedzenia / wilk syty i owca cała /
gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść /
jaki kto do jedzenia, taki do roboty / kradzione nie tuczy

1. Nie ściągaj od kolegi na egzaminie, pamiętaj,

że *kradzione nie tuczy*

2. Jest niejadkiem i mam wrażenie, że również leniem,

bo

3. Nie róbcie tego wszyscy naraz

-

4. Nie jest to może najlepsze wyjście, ale najbardziej ekonomiczne dla obu stron, w końcu

i

5. Mógł poprzestać na tym co miał,

ale

CO TO ZNACZY I JAKIE TO MA ZNACZENIE

1. Biorąc pod uwagę polskie nazwy przypadków, proszę napisać, skąd (od jakich podstaw), prawdopodobnie, wzięły się ich nazwy?

Mianownik – „miano”, mianuje, nazywa rzecz

Dopełniacz

Narzędnik

Celownik

Miejscownik

Biernik

Wołacz

2. Proszę spróbować rozszyfrować poniższe imiona pochodzenia słowiańskiego. Z czym / z jakimi słowami mogą być one związane?

a) Siemomysł

d) Bronisław

b) Świętopelk

e) Bogusława

c) Mściwoj

f) Dobrosława

3. Proszę utworzyć definicje przedmiotów, które są parafrazami słowotwórczymi, czyli zawierają „w sobie” wyraz podstawowy.

Wzór: długopis – przedmiot, którym można długo pisać

a) spadochron

b) przeglądarka

c) podręcznik

d) wierzchołek

e) opieka

- f) Ziemiąnin
- g) lodziarnia
- h) dalekowidz
- i) opalenizna
- j) dziobnięcie

4. Proszę dopasować przedmiot do definicji.

guzik / oparcie / wajcha / łopata / chleb

- a) Narzędzie ręczne do kopania lub przesypywania –
- b) Pieczywo z mąki i wody na drożdżach lub na zakwasie –
- c) Dźwignia, korba lub inny element służący do obsługi jakiegoś urządzenia –
- d) Przedmiot służący do zapinania, przymocowywania czegoś –
- e) To, na czym się coś lub ktoś opiera, wspiera –

5. Co to mogą być za miejsca? Proszę połączyć definicję ze słowem.

1. pijalnia	A. prowizoryczne lotnisko dla samolotów sportowych, sanitarnych itp.
2. rozlewisko	B. szpital, przychodnia lub miejsce, gdzie leczy się zwierzęta
3. legowisko	C. podwyższone miejsce w sali, z którego przemawia np. polityk
4. pracownia	D. miejsce do leżenia, np. dla psa
5. pakownia	E. miejsce, gdzie pakuje się różne rzeczy, np. w fabryce czy na poczcie
6. sortownia	F. miejsce do pracy, np. artystycznej
7. czytelnia	G. miejsce porządkowania różnych produktów, np. listów na poczcie
8. sypialnia	H. miejsce, gdzie się kupuje i pije różne napoje
9. lądowisko	I. miejsce, w którym rozłożono obóz
10. obozowisko	J. sala przeznaczona do czytania książek, czasopism itp.
11. mównica	K. pokój, w którym się sypia
12. lecznica	L. miejsce zalane wodą

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Proszę wypisać zakończenia, które tworzą te słowa.

Proszę wskazać inne, zbudowane podobnie.

6. Proszę wpisać wyrazy z poprzedniego ćwiczenia w odpowiednie miejsca w zdaniach.

1. Jakie ładne To twojego psa? Gdzie kupiłaś?
2. We Wrocławiu na rynku jest urokliwa czekolady.
3. Chciałabym iść kiedyś do artystycznej To musi być niesamowicie ciekawe miejsce.
4. W czasie studiów wiele godzin spędzało się w, bo niektóre książki były dostępne tylko tam.
5. To jest bardzo dobra Korzystamy z niej od lat, są tu dobrzy weterynarze, którzy znają wszystkie nasze koty.
6. To z tej przemawiała królowa Elżbieta podczas pobytu w Polsce.
7. To pole zamieniło się w czasie powodzi w, bo tylko tu było sucho i helikoptery mogły lądować.
8. Bardzo lubię w naszym mieszkaniu. Jest przytulna i pozwala się zrelaksować.

9. W tej części lasu musiało być – widzisz, tu są ślady ogniska, a tam – namiotu.
10. Byłaś kiedyś w listów?
11. W naszej cukierki i czekolady wkładane są do odpowiednich pudeł.
12. To pole wczesną wiosną, kiedy topnieje śnieg, zamienia się w

7. Dni tygodnia i ich nazwy

Pomyśl, co robisz lub czego nie robisz w niedzielę? Od czego pochodzi słowo niedziela? Wskaż podstawę tego wyrazu?

Co może oznaczać nazwa wtorek? Który to dzień tygodnia?

Wiedząc którym dniem tygodnia jest wtorek, napisz, co znaczą wyrazy:

powtórnie

powtórzyć

Co znaczy słowo wtórnik (np. wtórnik prawa jazdy)?

8. Proszę zapisać sposób odczytywania i rozwinąć skróty i skrótowce.

PKO	- [pekao] – Powszechna Kasa Oszczędności
PKP	-
nr	-
dr	-
NBP	-
itp.	-
p.n.e.	-
RP	-
TVP	-
WOPR	-
pt.	-
UŚ	-

9. Wskazane wyrażenia proszę wstawić do odpowiednich kolumn tabeli i uzasadnić decyzję.

wędrowne ptaki, uroczysta mowa, styczniowe wybory,
dokuczliwy wiatr, zabójczy klimat, niedomyte dziecko, papier ścierny,
cechy dziedziczne, akt powitalny, marsz uliczny, łamliwe kości,
skoczny taniec, przelotny deszcz

czynność jest wyrażona w rzeczowniku

uroczysta mowa (bo ktoś mówi uroczyście)

czynność jest wyrażona w przymiotniku

wędrowne ptaki (bo ptaki wędrują)

10. Wskazane wyrażenia proszę wstawić do odpowiednich kolumn tabeli i uzasadnić decyzję.

wędrowne ptaki, uroczysta mowa, uchwytny różnicę,
znak wywoławczy, przechodni pokój, okres twórczy, obraźliwe słowa,
mściwy człowiek, podniosłe czytanie, szybka przeprowadzka,
krzykliwe dziecko, uleczalna choroba

czynność jest wyrażona w rzeczowniku

uroczysta mowa (bo ktoś mówi uroczyście)

czynność jest wyrażona w przymiotniku

wędrowne ptaki (bo ptaki wędrują)

11. W każdej parze zdań proszę podkreślić czasownik, który wyraża czynność dokonaną.

- 1) Wiewiórka rozłupuje orzechy. Kiedy już je rozłupie, będzie mogła je spałaszować.
- 2) Żeby upiec dobre ciasto, trzeba mieć doświadczenie. Innymi słowy trzeba piec, piec i piec.
- 3) Zdążyła tylko krzyknąć. Wtedy krzyczeń zaczęli wszyscy pozostali.
- 4) Bić pianę należy do momentu, aż będzie sztywna. Jeśli staranne ubijesz pianę, masz gwarancję najlepszej konsystencji kremu.
- 5) Jan wyciągał naczynia ze zmywarki. Bardzo się zdziwił, kiedy wyciągnął stamtąd stary zegar.

12. Proszę uzupełnić zdania właściwymi przyimkami (na/w/przy)

- a) Szafa stoi ścianie.
- b) Mieszkańcy Łodzi zgromadzili się rynku.
- c) Moja biżuteria jest szufladzie.
- d) Podczas koncertu Krzysztof akompaniował solistce fortepianie.
- e) Moja nauczycielka śpiewu mieszka ul. Kwiatowej.
- f) Niedzielne popołudnie spędziliśmy, oglądając mecz Stadionie Śląskim.
- g) obiedzie rozmawialiśmy o wakacyjnych planach.
- h) Lubię jeździć nartach.
- i) Ponad dwie godziny byłem samolocie.

13. Proszę rozwiązać kwadrat magiczny: słowa mogą być zapisane pionowo, poziomo, na skos, od przodu i od tyłu. Jaki typ zakończenia znajdziemy w słowach nazywających miejsca?

Proszę podać własne definicje znalezionych słów. Jaką kategorię słów w języku tworzą?

A	W	K	A	C	I	N	W	O	K	S	A	I	P	T
I	K	P	I	W	N	I	C	A	C	K	M	S	U	R
N	A	C	K	U	R	N	I	K	A	S	J	I	A	S
W	W	S	A	I	N	L	A	R	P	I	E	Ł	I	A
O	I	K	O	A	P	P	A	R	F	Ę	Ś	O	N	I
Z	A	T	Ł	R	H	Ó	Ł	W	A	G	A	W	W	N
A	R	Ą	A	M	T	G	J	Ż	E	A	I	N	O	R
G	N	D	P	F	K	O	Ę	B	W	R	N	I	I	A
P	I	D	I	C	P	C	W	K	R	N	L	A	N	I
I	A	M	Y	J	N	I	A	N	Ń	I	A	S	A	C
K	I	R	E	N	A	Z	B	Ż	I	A	W	O	D	A
S	C	H	R	O	N	I	S	K	O	A	Y	P	A	B
M	R	A	I	N	R	A	Z	S	U	S	Ł	T	I	R
K	W	I	A	C	I	A	R	N	I	A	P	A	N	E
S	N	Z	O	K	S	I	W	O	G	R	A	T	Ś	H

1. -
2. -
3. -
4. -
5. -
6. -
7. -
8. -
9. -

10. -

11. -

12. -

13. -

14. -

15. -

16. -

17. -

Kategoria słów:

14. Proszę rozwiązać kwadrat magiczny: słowa mogą być zapisane pionowo i poziomo, od przodu i od tyłu. Jaki typ zakończenia znajdziemy w tych nazwach.

Proszę podać własne definicje znalezionych słów. Jaką kategorię słów w języku tworzą?

M	Y	Ś	L	I	C	I	E	L	A	R	K
M	R	Ą	K	A	C	W	O	R	E	I	K
A	Z	M	Ó	W	C	A	Z	C	A	R	G
R	A	W	Ę	D	R	O	W	I	E	C	Ł
Z	S	B	A	D	A	C	Z	W	N	I	Ó
Y	I	N	C	E	I	W	O	M	L	I	F
C	P	R	K	I	N	W	O	C	A	R	P
I	O	S	K	A	R	Ż	Y	C	I	E	L
E	I	Z	B	I	E	R	A	C	Z	U	D
L	Y	U	C	Z	E	S	T	N	I	K	O
M	W	Ę	D	R	O	W	I	E	C	A	L
A	P	L	E	I	C	Y	Z	C	U	A	N

1. -

2. -

3. -
4. -
5. -
6. -
7. -
8. -
9. -
10. -
11. -
12. -
13. -
14. -
15. -

Kategoria słów:

15. Dlaczego wymienione przedmioty zostały nazwane w podany sposób? Proszę wskazać podstawę przeniesienia.

myszka (od komputera) -

plomba (dom wstawiony między dwa inne domy) -

korek (duża liczba aut na ulicy, powodująca utrudnienia w przemieszczaniu się tych aut) -

.....

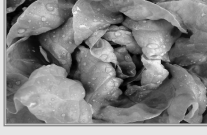

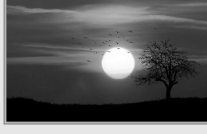

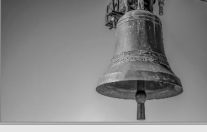
suchar (słaby żart) -

zebra (przejście dla pieszych) -

piernik (stary człowiek) -

16. Każdy obrazek proszę połączyć z dwoma znaczeniami podanymi w tabeli. Pierwsze z nich to znaczenie dosłowne i to znaczenie znajduje się na obrazku, drugie – to określenie metaforyczne.

Skąd wzięło się to drugie znaczenie?

ZNACZENIE DOSŁÓWNE		ZNACZENIE METAFORYCZNE
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

ZNACZENIE DOSŁOWNE

ZNACZENIE DOSŁOWNE	ZNACZENIE METAFORYCZNE
wóz	ukochany człowiek
słońce	samochód
pies	pieniądze
sałata	osoba z prowincji, mieszkająca w dużym mieście (przywozi w słoikach jedzenie z domu)
słoik	osiedle na przedmieściach
sypialnia	głowa
dzwon	policjant
dynia	wypadek

HOMONIMY, HOMOFONY, SYNONIMY, ANTONIMY

1. Proszę podać właściwe słowo, kierując się podanymi znaczeniami. Podane słowo powinno odpowiadać obu znaczeniom.

- a) na mleko, mydlana
- b) owoc, ptak
- c) gra, ubranie
- d) cielak, cukierek
- e) koń, fryzura
- f) macierzysta, telefon
- g) dom króla, w drzwiach
- h) miasto, narzędzie leśnika
- i) gałęzie drzewa, na głowie króla
- j) rodzaj, sala w szkole

2. Proszę wyjaśnić różnicę znaczeniową podanych wyrazów (homofonów).

a) morze – może	d) kąt – kont	g) Bóg – Bug – buk
b) każe – karze	e) lud – lód	h) wierz – wież – wiesz
c) krzyk – kszyk	f) magnes – magnez	i) róż – rusz

3. Proszę ułożyć zdania z homonimami, aby zachować ich znaczenie.

- a) cześć – przywitanie / hołd
- b) balon – dekoracja / środek transportu
- c) zamek – budowla / mechanizm w drzwiach/ służy do zapinania kurtki (ekler)
- d) mysz – niewielki gryzoń / urządzenie elektroniczne połączone z komputerem, umożliwiające ruch kursora na ekranie monitora bez posługiwania się klawiaturą
- e) chmura – skupisko kropeł wody unoszące się w atmosferze / zbiór serwerów i baz danych

4. Proszę przyporządkować homonimy do ich znaczeń.

	A. np. lodu dodawana do napoju
	B. stożkowaty wyrostek na kości nosowej nosorożca
	C. owłosienie na główce niemowlaka
para	D. walka na pięści
	E. pole uprawne
wąż	G. udział w jakiejś sprawie; zadanie do spełnienia
	H. szyk, w jakim lecą ptaki wędrowne, przypominający kształtem literę V
boks	I. kwadrat utworzony przez krzyżujące się linie
	J. instrument dęty blaszany w kształcie długiej rury zwiniętej w trzy kręgi
włoski	K. substancja w stanie lotnym, tworząca się w czasie podgrzewania i stygnięcia cieczy lub ciał stałych
klucz	L. drapieżny gad o silnie wydłużonym, beznogim ciele pokrytym łuskami
	Ł. tekst wypowiedziany przez aktora na scenie
róg	M. metalowe narzędzie do zamykania i otwierania zamków i klódek
	N. niewielka kratka utworzona z cienkich prętów
kratka	O. np. spodni, skarpet
	P. przedmiot mający kształt prostopadłościanu, sześciianu
rola	R. urzędowy język we Włoszech
	S. wydzielona część większego pomieszczenia, hali
kostka	T. dwie takie same karty
	U. wzór geometryczny; też: materiał o takim wzorze
	W. zgrubiała część kości piszczelowej, znajdująca się nad stopą
	X. np. wiolinowy, znak graficzny umieszczany na początku pięciolinii
	Y. długa, giętka rura doprowadzająca ciecz lub gaz

5. Proszę dopisać antonimy do podanych wyrazów.

gorący –

ciemny –

ciężki –

szeroki –

pracowity –

rozzutny –

optymista –

prawdziwy –

6. Proszę znaleźć antonimy do podanych wyrazów:

usiąść –

znaleźć –

wygrać –

dodać –

dać –

urodzić się –

tworzyć –

prosty –

zmotywowany –

pachnący –

prawda –

miękki –

dobry –

szybki –

7. Proszę zastąpić podkreślone wyrazy ich antonimami. Który tekst jest właściwy? Która postawa jest właściwa?

Konformiści nie chcą podporządkować się mniejszości. Rzadko występują w obronie popularnych idei. Konformizm jest postawą, która zasadza się na tym, że człowiek czuje nieufność do swoich przekonań i jest na tyle tchórzliwy, żeby ich bronić. Czasami płaci się za to niską cenę. Konformiści to ludzie, którzy czasem mogą być dobrze oceniani, a czasem odrzucani, ale oni nie obawiają się takiej reakcji. To jest po prostu ich styl życia.

8. Proszę wykonać polecenia:

1. Przeciwnościem wyrazu *szybki* jest
2. Podaj synonimy słowa *męczący*,
3. Wyrazem o przeciwnym znaczeniu do *duży* jest
4. Który wyraz nie pasuje do pozostałych?
Lampa, świeca, żarówka, latarka, książka –

9. Proszę dopisać wyrazy będące przeciwieństwem – bardziej lub mniej dokładnym – podanych słów. Proszę do każdego wyrazu dobrać 3 spośród wymienionych: *absurdalny, fantastyczny, indywidualny, kameralny, kuluarowy, łatwowierny, naiwny, niedorzeczny, nieformalny, nieprecyzyjny, niepubliczny, nieskrupulatny, nieziszczalny, paranaukowy, potoczny, prostoduszny, prywatny, uproszczony, zniekształcony*.

- a) państwowy –
- b) racjonalny –
- c) dokładny –
- d) oficjalny –
- e) przebiegły –

10. Proszę utworzyć związki wyrazowe, łącząc wyrazy bliskoznaczne (bardziej lub mniej dokładne) z wyrazami z ramki.

a) dom, siedziba, rezydencja, lokal, gniazdo, chata

królewska, rodzinny, góralska, wyborczy, bocianie, firmy

b) informacja, instrukcja, komunikat, orędzie, plan, program

lekcji, prasowy, turystyczna, prezydenta, telewizyjny, obsługi

c) lista, tabela, wykaz, rejestr, ewidencja, spis

książek, wyników, alfabetyczny, zakupów, wydatków, zabytków

d) książka, album, tomik, słownik, arcydzieło, egzemplarz

sztuki, wierszy, gazety, zdjęć, telefoniczna, synonimów

11. Podane wyrazy proszę wpisać do odpowiedniej kolumny tabeli.

niepozorny, niesamowity, niespodzianka, nieboszczyk, nieprawda,
nieodjrzałość, niedołęga, niedziela, niedźwiedź, niemrawość, nieobycie,
niepoprawność, nieurodzaj, niezbity, niebieskawy, niemota, nierzetelny

„nie” jest cząstką antonimu, wyrazu zaprzeczonego

nierzetelny < > rzetelny

„nie” nie oznacza przeczenia

niemota

UZUPEŁNIJ...

1. Proszę uzupełnić zdania właściwymi czasownikami w odpowiedniej formie.

uczyć / uczyć się / przenieść / przenieść się / drzeć / drzeć się / grzać / grzać się

1. Dlaczego tak na niego? To można powiedzieć spokojniej.
2. Pomóż mi z tym. Złap za drugi róg i to do pokoju obok.
3. Jesienią miło jest przy ognisku.
4. Jesteśmy nauczycielami od 20 lat i bardzo lubimy młodych ludzi.
5. Firma zmieniła lokal i wszyscy do nowego biura.
6. Kucharz zupę już 20 minut i dalej nie jest ciepła!
7. Studenci czasami całą noc przed egzaminem, żeby nadrobić zaległości.
8. Ten materiał jest cienki, więc można go na drobne kawałki.

2. Proszę uzupełnić zdania podanymi zwrotami i wyrażeniami.

no właśnie / no nie / no może / no no / no wiem

1. , że tutaj nie wolno parkować.
2. , tak nie można tego zostawić.
3. faktycznie, ale nie jestem przekonany.

4. dokładnie, o to chodzi.
5., co powinienem teraz powiedzieć?

3. Proszę użyć podanych wyrazów w odpowiedniej formie w zdaniach.

pasować / wlecieć / ciąć / wyrwać / wylecieć / tykać

1. Ale dzisiaj komary!
2. Boję się, że chyba z tej pracy. Jest coraz gorzej.
3. Ta torebka i buty idealnie do siebie!
4. Przestań mnie ciągle! To bardzo irytujące.

4. Proszę uzupełnić popularne fragmenty (cytaty) z filmów podanymi wyrazami.

sprawiedliwość / głosowania / metodą / pracy / stronie /
tendencyjne / zima / zimno / kobieta

1. Pytania są
2. Sąd sądem, ale musi być po naszej
3. Ja rozumiem, że wam jest zimno, ale jak jest, to musi być
4. No świetnie, ale jaką wybierzemy metodę
5. Ja jestem pracująca, żadnej się nie boję.

KLUCZ

Wiele rozwiązań podanych w kluczu to tylko przykłady.

Można utworzyć inne wyrazy, wstawić inne sylaby itp., aby uzyskać poprawne odpowiedzi.

Litery, literki, sylaby, sylabki

1.

KA / PA / EK / SZE / PA / LON

2.

DY / SA / RAT / SA / L尼亚

3.

KA / TA / LE / LOR / PAS / TKA

4.

JA / DA / KO / SY / LE / KI / NY / KA / LA / ZY

5. Wyrazy przykładowe:

krzyż / kawy / kryza / kaw / krzyk / ryk / rak / kary / kar / krówka / ryz / ryż / kaź / raz / wyż / kra / kark / rży / rów

6. Wyrazy przykładowe:

chwali / chwale / wali / walę / pęta / walc / wata / chata / cal / lipa / piwa / piw / lawa / wita / chlipię / pacha / pach / lica / hala / pali / lica / taca

7. Wyrazy przykładowe:

ona / on / kora / worka / walka / woalka / wok / lok / rok / kok / rak / lak / kawa / krowa / rana / ranka / kolorowa / walor / norka / nora / wara / Rawa / wora / koral

8. Wyrazy przykładowe:

barw / wola / bar / bary / bal / bale / rano / wino / wina / winy / werwa / wyrwa / on / ona / Wiola / lewy / brawo / barwny / brew / brwi / wir / lob / ryba / rwa / nerw / nerwy / ar / larwy / albo

9. Wyrazy przykładowe:

krów, kaw, rów, kar, wór, war, ar
berek, berka, bez, zera, zer, ar, bar, rak, bak
kar, rafa, żar, ryż, ryk, rak
gres, ser, set, rys, rysy, ryk, ryt, ryty
typ, kat, kant, lok, lak, laka, Polka, Polak, pal, paka, lont

10. Wyrazy przykładowe:

kora / kula, kuna / rura, lura, bura
stryj
kara, Kama / rasa / kosa
strona / struta, strupa
stary, story / stepy / stert
Tomek, domek / ramek / rolek

11. Wyrazy przykładowe:

lada, rada, bada, gada, jada, pada / woda, wyda / wata
kaska / liska
tarka, barka, parka, sarka / mapka, mamka, manka, matka, maska / marca, Maria, marna
stal / styk
rowy, łowy, mowy, sowy / nory, noty, nocy, nosy / nowa, nowe
stary, staro, stał / stert

12. Odpowiedzi przykładowe:

B, R, S / K, L, N / M, C / K, L, R, B / Ź, T, M, N

13.

myśliwy / zwierzyna / wędkarstwo / tropienie / pułapka / kłusownik / odstrzał / naganiacze

14.

o / we / po / pod / do / w / za

15.

adidas, adidasy, adiunkt, adiustować, adm., administracja, aerodynamiczny, aerozol, afekt, afekcja, afektowany, afera, aferał, aferka, aferogennie, aferzysta, afgan, Afganistan, Afganka, Afgańczyk, afgański, afiliacja

16.

Wisława Szymborska, Lech Wałęsa, Maria Skłodowska-Curie, Władysław Reymont, Olga Tokarczuk, Czesław Miłosz
medal, noblista, Norwegia, Nobel, laureat, Szwecja
[kot – chodzi o kota z bardzo znanego wiersza Wisławy Szymborskiej *Kot w pustym mieszkaniu*]

17.

Bardzo lubię być w Polsce i uczyć się języka polskiego.
Układanie zdań z sylab wcale nie jest takie trudne.
Jak skutecznie nauczyć się języka obcego?

18.

połączenie / wieczorem / godzinka / elektryczny / robocie / kwadrans

Prefiksy, sufiksy

1.

a) rozdzielić na części, na wiele kawałków / b) przemieścić się z jednej strony na drugą, z miejsca na miejsce / c) zbliżyć się całkowicie do miejsca docelowego / d). działać dookoła przedmiotu

2.

a) robić coś przez jakiś czas z zaznaczeniem, że wymaga to wysiłku wykonawcy / b) przemieścić (się) skądś (= z wnętrza) na zewnątrz (miejsca lub pojemnika) / c) zrobić coś do końca, wszystkich, wszystko, ogarniając wszystkie przedmioty / d) stworzyć nową rzecz (nową jakość) / e) uzyskać coś (rzeczywistego lub abstrakcyjnego), osiągnąć efekt za pomocą czynności nazwanej podstawą

3.

zategować / utegować / dotegować / odtegować / wtegować / wytegować

4.

1) aptekarz / 2) asfalcjarz / 3) betoniarz / 4) taksówkarz / 5) cemenciarz / 6) czapkarz / 7) farciarz / 8) spadochroniarz / 9) szatniarz / 10) kanciarz

5.

a) osoba (kobieta) okropna, potworna / b) osoba (kobieta), która lubi naturę i rośliny / c) ktoś, kto lubi gadżety, nowinki techniczne / d) ktoś, kto lubi las / e) osoba (kobieta), która kocha jesień / f) osoba, która lubi pić kawę, jest koneserem kawy / g) osoba przegrana, nieudacznik / h) ktoś starszy, kto zatrzymał się mentalnie w czasie, żyje przeszłością, nie ufa postępowi (< dziadek, dziad) / i) ktoś, kto mieszka w danym miejscu, zna je (< lokalny) / j) ktoś, kto mieszka w blokach, pochodzi z blokowiska

7.

brzuchal / babsztyl / artykułisko / spódniczysko / domeczek / romansidło / łóżeczka / rąsie, brzusie / tatusiem / mięcho / psisko / psiunio / łazieneczkę / kobieciki

Neologizmy

1.

1. koc + telefon / 2. herbata + kawa / 3. stół + biurko / 4. zdjęcie + obraz, krajobraz /
5. krzew, krzak + drzewo / 6. kaptcie + buty

2.

1. elektryczny + rybałt / 2. cybernetyczny + autostrada / 3. digitalny + utopce /
4. cybernetyczny + ruszałka / 5. multimedialny + duch / 6. komputer + widziadło

3.

1. morze + świnia, morska świnia / 2. golić brodę / 3. hulać + noga /
4. deska + rolki, deska na rolkach / 5. morda + kleić

5. Wyrazy przykładowe

1. zadaniomat / 2. pomysłomat / 3. dżemomat / 4. mailomat / 5. zupomat / 6. guzikomat /
7. klaskomat / 8. spaceromat

6. Wyrazy przykładowe

zupować / zadaniować / guzikować / chlebować, kromkować / książkować / abonować,
abonamentować / kolacjować / śniadaniować, śniadaniać, śniadać
np. śniadaniować: śniadaniuję, śniadaniujesz...; śniadaniać: śniadaniem, śniadaniaasz...; śniadać:
śniadam, śniadasz...

7. Przykładowe definicje

uzależnienie od zup i ich jedzenia / uzależnienie od bajek / uzależnienie od szydełkowania /
uzależnienie od (udzielania) pomocy / uzależnienie od jedzenia pierogów / uzależnienie od robienia
porządków / uzależnienie od pisania lub czytania wierszy / uzależnienie od kupowania, posiadania
dużej liczby par butów / uzależnienie od zabawy / uzależnienie od uczenia się gramatyki

8. Przykładowe wyrazy

1. zadanie / 2. audiobooking / 3. spacering, piesing (lub psing) / 4. naczyning / 5. gotowanie / 6. wierszing / 7. malarzing, malowanie, malowing, obrazing

Rzeczownik i przymiotniki złożone

1.

sozystozielony / czarno-zielony / ośmiomiesięczny / śląsko-morawski / górnośląski / europejsko-amerykański / wodoodporny / prawoskrętny / ośmiokątny / zielonogórski / bożonarodzeniowy

2.

b) kilkugodzinny / c) kilkunastokilometrowy / d) kilkusetcentymetrowy / e) kilkunastominutowy / f) kilkusetosobowy / g) kilkudziesięciomilowy

3.

bladoróżowy / pięcioletni / ciepłolubny / szaroniebieskosrebrzysty (szaro-niebiesko-srebrzysty) / praworęczny / wodoodporny / ośmioklasowy / sześciokątny / dwuipółroczny

4.

Przymiotniki

pracochłonny / chorobotwórczy / szybkostrzelny / łatwopalny / leworęczny / życiodajny / małowówny

Rzeczowniki

pasibrzuch / męczykicha / pędziwiatr / dusigrosz / burczymucha / wiercipięta / gryziopiórek / woziwoda / łamistrąk / liczykrupa

5.

b) całoroczny / c) leworęczny / d) dwupiętrowy / e) krótkotrwały / f) kilkusetosobowy / g) równomierny

6.

a) podskórne / b) doustne / c) domięśniowe / d) dożylny / e) pozajelitowe / f) bezobjawowy

7.

1 bezcenny / 2 poklaskrotnym / 3 Bezkompromisowy / 4 bezzwłocznego / 5 nasercowe / 6 naoczny / 7 ponaddzwiękową / 8 podmiejskiego / 9 beznadziejna / 10 bezkarni

8.

łamiągówka / samolot / niebieskooka / wiercipięta / księgozbiór / czarodziej / pędziwiatr / długopis / spadochron / samochód / listonosz / grzybobranie

9.

kontratak / ekosystem / wicemistrz / Rzeczpospolita / Białystok / dobranoc / okamgnienie / wiarygodny / Wielkanoc / pięćdziesiąt

10.

Np. zwierzę, które ma róg na nosie i in.

11.

1. wiercipięta / 2. cichobiegi / 3. łamiągówki / 4. wniebowzięty / 5. deskorolce (lub hulajnodge) / 6. długopis / 7. hulajnóg / 8. dusigroszem / 9. księgozbiór / 10. kurzołapów, durnostojek / 11. domokrączy / 12. pędziwiatr / 13. pasibrzuchem / 14. włóczykija

Słowa, words, paroles

1.

podróżnik / podróżniczka / podróżowanie, podróż / podróżniczy
wyjeżdżanie, wyjazd / wyjazdowy
wędrownik, wędrowiec / wędrowanie, wędrowka / wędrowniczek / wędrowni
włóczenie się, włóczęga / włóczęga / włóczykij

2.

e) kotek / g) lalczka / h) piłeczka / i) stolik edukacyjny / k) szafka / u) rowerek czterokołowy

3.

a) Obywatelstwo / b) Obywatelskim / c) Obywatelskich / d) obywatel / e) narodowość /
f) narodowościowy / g) Narodów / h) Narodowego / i) Narodowy / j) obywatel

4.

a) rybie / b) rybne / c) rybie / d) Rybie / e) rybne

5.

a) przestronna / b) przestrzenna / c) powierzchniowej / d) powierzchniowej / e) natrętny /
f) wstrętny / g) wzdęty / h) nadęty / i) Nastrojowy / j) Nastrojony

6.

1) cukrowy / 2) scukrzył / 3) cukrzycowej / 4) cukrowy / 5) cukierniczy / 6) cukrzyków / 7) cukry /
8) cukierenka / 9) cukierniczej, cukiernik

7.

a) tureckim / b) turecka, Turków / c) Turek / d) Turka, Turku / e) Turczynki, tureckich /
f) tureckojęzycznych / g) turko(logią)

8.

a) Obywatele / b) Obywatelskim / c) Obywatelskich / d) obywatelstwa / e) narodowość /
f) Narodów / g) Narodowego / h) narodowych / i) obywatelowi / j) narodowe

9.

1. oczy / 2. oka / 3. oczom / 4. oczu / 5. okami
1. ucha / 2. uszy / 3. uszu / 4. ucha / 5. uszy
1. woźnicą / 2. woźna
1. kierownicza / 2. kierownica
1. drewnem / 2. drzewo

10.

a) przejrzysty / b) rzemienny / c) knut / d) mecenat / e) tura / f) podchody / g) obchody /
h) odznaczenie / i) wtorek / j) chodnik

a) bohater / b) scenopis / c) kompozyt / d) statyw / e) kaskada / f) dubeltówka / g) charakteropatia
/ h) chłodnik

a) przetrzeć / b) wytrzeć / c) plastik / d) pałka / e) czworo / f) czyści / g) pełny / h) dostrzegłszy /
i) wypierać / j) sklep / k) zajście

a) głośny / b) pomidor / c) powiedzieć / d) trzysta / e) żyrafa lub krokodyl / f) ciepły / g) królik /
h) tom

11.

a) wazon / b) ogórek / c) wstęp / d) błękit / e) ropucha / f) pisanie / g) policjant / h) potwarz /
i) przeglądarka / j) korytarz

12.

a) stół / b) papier / c) piątek

13. Wybory przykładowe – mogą być też inne, jeśli da się je uzasadnić

DOM

a) ręcznik / b) lustro / c) stół / d) ręcznik / e) doniczka / f) wieszak / g) zlew

UBRANIA

a) kapelusz / b) kolczyk / c) okulary / d) kąpielówki / e) kask / f) krawat / g) naszyjnik

RODZINA

a) szwagier / b) teść / c) dziecko / d) ojciec / e) dziadek / f) bezdzietna / g) ojciec

TRANSPORT

a) samochód / b) tramwaj / c) hulajnoga / d) autokar / e) motocykl / f) pas / g) samochód

14.

1) kura, kaczką / 2) antykwariat, antyk / 3) ognisko, blisko / 4) talerz, słoik

15. Wybory przykładowe

kanarek – bo jest ptakiem / marchewka – bo nie jest kwiatem / malarz – bo nie jest rodzaju żeńskiego / miska – bo jest rodzaju żeńskiego / rzeka – bo nie jest zbiornikiem wodnym (o brzegach ograniczonych z każdej strony) / jaszczurka – bo wśród liter nie ma „ż” / napisać – bo jest czasownikiem (o aspekcie) dokonanym / szmaragdowy – bo nie jest odcieniem niebieskiego

16.

1 aktor / 2 retrospekcje / 3 scenarzysta / 4 produkcji / 5 operator / 6 statystów / 7 przeciętnie / 8 charakteryzator / 9 granatów / 10 harmonijne

17.

1 nawyk / 2 posiąść / 3 charakterze / 4 wesprzeć / 5 kluczowych / 6 dociekanie / 7 nieodzownym / 8 ośwoić / 9 konsekwentnie / 10 obecny / 11 traktować / 12 przydatny

18.

producentka – produkuje – produkcja
charakteryzatorka – charakteryzuje – charakteryzacja
kompozytorka – komponuje – kompozycja
montażystka – montuje – montaż
fotografka – fotografuje – fotografia
oświetlaczka – oświetla – oświetlenie

19.

1) będzie pytać, będzie pytał / 2) zapyta / 3) odpyta / 4) będzie odpytywać, będzie odpytywał / 5) będzie pisać, będzie pisał / 6) będzie podpisywać, będzie podpisywał / 7) podpisze / 8) będzie pisywać, będzie pisywał / 9) będzie uchwalać, będzie uchwalał / 10) uchwali

20.

a) wołowe / b) baranie / c) cielęce / d) indycze / e) gęsie / f) wieprzowe / g) końskie / h) krowie / i) owczy / j) kozie

Frazeologizmy, idiomy, powiedzenia

1.

b) papużki / c) biały / d) kiełbasa / e) wodzie / f) gastryczne / g) mysz / h) budę / i) praca / j) uszy / k) ziemi

2.

A. c) / B. b) / C. a) / D. b) / E. a) / F. b) / G. c) / H. b)

3.

A. b) / B. c) / C. b) / D. a) / E. b) / F. c)

4.

a) skrzydła / b) grochem / c) konopi / d) nosa / e) kura / f) na wiatr

5.

2. jaki kto do jedzenia, taki do roboty / 3. gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść / 4. wilk syty i owca cała / 5. apetyt rośnie w miarę jedzenia

Co to znaczy i jakie to ma znaczenie

1.

dopełnia sens zdania / wskazuje cel / wskazuje obiekt, czyli bierny element / wskazuje narzędzie (instrument) / wskazuje miejsce (lokację, ulokowanie) / służy przywoływaniu, wołaniu

3.

a) przedmiot, który chroni przed spadaniem, w trakcie (kontrolowanego) spadania, chroni przed upadkiem, kiedy się spada / b) coś (narzędzie, program), co służy do przeglądania / c) coś, co należy mieć pod ręką / d) ktoś bardzo ruchliwy, metaforycznie, przenośnie „wierci piętą” /

e) z dawnego spieszony, opieszały, czyli taki, który stracił konia i musiał iść pieszo (dziś: ociąganie się z działaniem) / f) mieszkaniec Ziemi / g) miejsce, gdzie można jeść lody, gdzie robi się (produkuje) lody / h) ktoś, kto (dobrze) widzi daleko, lepiej widzi daleko / i) to, że człowiek jest opalony / j) to, że ktoś został dziobnięty, że coś kogoś dziobnęło

4.

a) łopata / b) chleb / c) wajcha / d) guzik / e) oparcie

5.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
H	L	D	F	E	G	J	K	A	I	C	B

-alnia, -elnia, -(ow)isko, -(ow)nia, -nica

6.

1. legowisko / 2. pijalnia / 3. pracowni / 4. czytelnia / 5. lecznica / 6. mównica / 7. lądowisko / 8. sypialnię / 9. obozowisko / 10. sortowni / 11. pakowni / 12. rozlewisko

7.

nie działać / wtóry ('drugi') / drugi raz / powiedzieć, zrobić drugi (wtóry) raz to samo / duplikat (dokument wydany drugi raz)

8.

Polskie Koleje Państwowe / numer / doktor / Narodowy Bank Polski / i tym podobne / przed naszą erą / Rzeczpospolita Polska / Telewizja Polska / Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe / pod tytułem / Uniwersytet Śląski

9.

stycziowe wybory, marsz uliczny,
skoczny taniec

dokuczliwy wiatr, zabójczy klimat, niedomyte dziecko,
papier ścierny, cechy dziedziczne, akt powitalny,
łamiwe kości, przelotny deszcz, skoczny taniec

10.

podniosłe czytanie, szybka przeprowadzka

uchwytne różnice, znak wywoławczy, przechodni pokój,
okres twórczy, obraźliwe słowa, mściwy człowiek,
krzykliwe dziecko, uleczalna choroba

11.

1) rozłupie / 2) upiec / 3) krzyknąć / 4) ubijesz / 5) wyciągnął

12.

a) przy / b) na / c) w / d) na / e) na, przy / f) na / g) Przy / h) na / i) w

13.

gazownia / herbaciarnia / kawiarnia / księgarnia / kurnik / kwaciarnia / myjnia / piaskownica /
piwnica / pływalnia / pralnia / schron / siłownia / suszarnia / śniadaniownia / targowisko

To nazwy miejsc.

14.

badacz / filmowiec / marzyciel / mówca / myśliciel / nauczyciel / oskarżyciel / pisarz / pracownik /
tropiciel / uczestnik / wędrowiec / zbieracz

16.

1. dynia: owoc, głowa / 2. słoik: zakręcane naczynie szklane, osoba z prowincji, mieszkająca
w dużym mieście / 3. pies: zwierzę, policjant / 4. sałata: warzywo, pieniądze / 5. wóz: pojazd
ciągnięty przez konia, samochód / 6. słońce: gwiazda – centrum naszego Układu Słonecznego,
ktoś ukochany / 7. sypialnia: pokój w mieszkaniu przeznaczony do spania, osiedle
na przedmieściach / 8. dzwon: przedmiot z brązu wydający dźwięki, wypadek samochodowy
(stłuczka)

Homonimy, homofony, synonimy, antonimy

1.

a) bańka / b) kiwi / c) golf / d) krówka / e) kucyk / f) komórka / g) zamek / h) piła / i) korona / j) klasa

4.

para: K, O, T / wąż: L, Y / boks: D, S / włoski: C, R / klucz: H, M, X / róg: B, J / kratka: I, N, U /
rola: E, G, Ł / kostka: A, P, W

5.

zimny, lodowaty / jasny / lekki / wąski / leniwy / skąpy, oszczędny / pesymista / fałszywy

6.

wstać / szukać / przegrać / odjąć / zabrać / umrzeć / niszczyć / krzywy / zdemotywowany /
śmierzący / fałsz, kłamstwo / twardy / zły / (po)wolny

7.

Nonkonformiści / większości / Często / niepopularnych / Nonkonformizm / zaufanie / odważny /
wysoką / Nonkonformiści / źle

8.

1. (po)wolny / 2. nużący, wyczerpujący, wycieńczający / 3. mały / 4. książka

9.

a) indywidualny, niepubliczny, prywatny / b) absurdalny, fantastyczny, naiwny, niedorzeczny, nieziszczalny, paranaukowy / c) nieprecyzyjny, nieskrupulatny, uproszczony, zniekształcony / d) kameralny, kularowy, nieformalny, niepubliczny, potoczny, prywatny / e) łatwowierny, naiwny, prostoduszny

10.

a) dom rodzinny / siedziba firmy / rezydencja królewska / lokal wyborczy / bocianie gniazdo / chata góralska

b) informacja turystyczna / instrukcja obsługi / komunikat prasowy / orędzie prezydenta / plan lekcji / program telewizyjny

c) lista zakupów / tabela wyników / wykaz alfabetyczny / rejestr zabytków / ewidencja wydatków / spis książek

d) książka telefoniczna / album zdjęć / tomik wierszy / słownik synonimów / arcydzieło sztuki / egzemplarz gazety

11.

nieprawda, niedojrzałość, nieobyście, niepoprawność, nieurodzaj

niepozorny, niesamowity, niespodzianka, nieboszczyk,
niedołęga, niedziela, niedźwiedź, niemrawość,
niezbity, niebieskawo

Uzupełnij...

1.

1. drzesz się / 2. przenieśmy / 3. grzać się / 4. uczyć / 5. przenieśli się / 6. grzeje / 7. uczą się / 8. drzeć

2.

1. no wiem / 2. no nie / 3. no może / 4. no właśnie / 5. no no

3.

1. tną / 2. wylecą / 3. pasują / 4. tykać

4.

1. tendencyjne / 2. sprawiedliwość, stronie / 3. zima, zimno / 4. metodą, głosowania /
5. kobieta, pracy

Czytelnik zeszytów (*Nie*)codzienny polski jest traktowany jako czynny, aktywny, zaangażowany uczestnik procesu poznawania i użytkowania języka polskiego w jego zróżnicowaniu. Nie tyle uczy się pod kierunkiem nauczyciela, co samodzielnie poznaje język dzięki impulsom i inspiracjom przewodnika.

Poznając język, jest uczniem, ale i staje w roli badacza, czasem eksplorującego nieznane, nawet egzotyczne języki, by samodzielnie zdobyte wiedzę i umiejętności zastosować w mówieniu/pisaniu po polsku. Podejmuje eksperymenty, tworząc nowe słowa z wykorzystaniem poznanych mechanizmów słowotwórczych. Uczy się radzić sobie z nowymi słowami, nie tylko sięgając do słownika, ale też dzięki własnym analizom ich składników. Bawi się słowami, sylabami, fragmentami słów czy tekstów jak klockami, scrabble'ami, puzzlami.

Ćwiczenia zawarte w zeszytach tak edukują odbiorcę, aby stał się wrażliwym i uważnym, a zwłaszcza refleksyjnym użytkownikiem języka polskiego.

Zeszyty z cyklu (*Nie*)codzienny polski uważam za znakomity zestaw ćwiczeń uwzględniający postulaty nowoczesnej dydaktyki i glotto-dydaktyki, kształtujący kompleksową kompetencję językową, dający czytelnikowi sprawne narzędzia (przysłowiową „wędkę”) do pełnego udziału w komunikacji w języku polskim.

Zeszyt 2. uwrażliwia na części wyrazów: sylaby, morfemy i ich potencjał słowotwórczy. Zadania mają charakter konstrukcji nowych wyrazów, ale też dekonstrukcji słów istniejących. Pokazują potencjał słowotwórczy języka, a także jego ekonomiczność. Zwraca uwagę na konstrukcje, w których istotą jest ich niezmiennosc leksykalna i formalna – to frazeologizmy, których składniki tylko w określonych pragmatycznie sytuacjach mogą być świadomie modyfikowane (np. jako element gry z odbiorcą). Podjęta w tym zbiorze jest problematyka semantyczna: definiowanie, relacje między wyrazami, użycie słowa w zdaniu.

[z recenzji prof. dr hab. Małgorzaty Kity]

ISBN 978-83-63268-77-0